

SPIS TREŚCI

WSTĘP

§ 1. Wstępna charakterystyka przedmiotu i celu	13
§ 2. Prawo międzynarodowe punktem wyjścia	19
§ 3. Systematyczny charakter pracy i problem historycznych korzeni współczesnej koncepcji praw człowieka	29
§ 4. Powrót do filozofii klasycznej	33
§ 5. Struktura książki i przegląd problematyki	38

C z ę ś ć p i e r w s z a

PRAWOMIĘDZYNARODOWA KONCEPCJA PRAW CZŁOWIEKA

Rozdział I

PRAWA CZŁOWIEKA W ŚWIETLE HISTORYCZNYCH UWARUNKOWAŃ I EWOLUCJI PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

§ 1. Geneza i zasadnicze kierunki zmian	47
§ 2. Struktura procesu ochrony	57
1. Konceptualizacja	59
2. Jurydyzacja	60
3. Realizacja	62
§ 3. Dynamika przedmiotu ochrony	62
§ 4. Podsumowanie	63

Rozdział II

TYPY PRAW CZŁOWIEKA I ICH KATALOG

§ 1. Trzy „rodziny” praw	65
§ 2. Przegląd treści	68
1. Prawa osobiste i polityczne	68
2. Prawa gospodarcze, socjalne i kulturalne	71
3. Prawa solidarnościowe	74

Rozdział III

CHARAKTERYSTYKA PRAW CZŁOWIEKA
PRZYJĘTA W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM

§ 1. Antropologiczne podstawy praw człowieka	77
1. Człowiek fundamentem praw	77
2. Godność	79
a) Charakterystyka godności w prawie międzynarodowym	79
1 ^o Przyrodzoność. Powszechność, nienabywalność i niezbywalność	80
2 ^o Godność jako cel	81
3 ^o Godność jako bezpośredni standard	81
4 ^o Równość godności	82
5 ^o Uznanie godności podstawą wolności, sprawiedliwości i pokoju	85
b) „Godność” jako kategoria uboga treściowo	86
3. Równość w prawach i zakaz dyskryminacji	89
4. Wolność, rozum, sumienie i braterstwo	92
a) Wolność	93
b) Rozum	95
c) Sumienie	96
d) Braterstwo	100
5. Jednostka a grupa	103
a) Grupa jako podmiot praw	103
b) Wspólnota a społeczność	107
c) Zasada pomocniczości	108
§ 2. Podstawowe cechy praw człowieka	110
1. Powszechność	110
2. Przyrodzoność	113
3. Nienaruszalność	117
a) Nienaruszalność a bezwyjątkowość	118
b) Nienaruszalność a dopuszczalne ograniczenia	120
4. Integralność ochrony: niepodzielność, wzajemne wspieranie się i współzależność praw	122
§ 3. Prawa człowieka a system prawa pozytywnego	124
1. Prawa człowieka a ich pozytywnoprawna ochrona	124
2. Prawa człowieka a prawo pozytywne w ogóle	126
a) Godność i prawa człowieka zasadą prawa pozytywnego	127
b) Równość wobec prawa, jednakowa ochrona prawna i równość w prawie	128
1 ^o Równość wobec prawa	130
2 ^o Jednakowa ochrona prawna	131
3 ^o Równość w prawie	131
c) Zagadnienia szczegółowe	133

Rozdział IV

PRAWA CZŁOWIEKA W PERSPEKTYWIE STRUKTURY
ICH POZYTYWNOPRAWNEJ OCHRONY

§ 1. Struktura pozytywnoprawnej ochrony praw człowieka	135
1. Prawo do stanu rzeczy	140
a) Dwielementowa struktura podstawowa. Norma pierwotna	140
b) Podmiot praw	143
c) Przedmiot praw	143
d) Pierwotne sytuacje prawne	146
2. Prawa wobec podmiotów zobowiązanych	149
a) Trójelementowa struktura podstawowa	149
b) Podmiot zobowiązany	150
1 ^o Państwo jako podmiot zobowiązany	150
2 ^o Podmiot zobowiązań międzynarodowych a podmiot zobowiązany do realizacji przedmiotu praw	152
3 ^o Podmioty zobowiązane inne niż państwo	154
4 ^o Horyzontalne działanie konstytucyjnie chronionych praw człowieka	158
c) Charakter relacji między podmiotem prawa a podmiotem zobowiązanym	162
1 ^o Podstawowe sytuacje prawne	162
2 ^o Pochodne sytuacje prawne	163
α) Prawo-uprawnienie. Uprawnienie i wolność prawnie chroniona	166
β) Wolność relacyjna	166
γ) Kompetencja	167
δ) Wolność od podlegania kompetencji	168
d) Przedmiot praw	169
3. Prawo do implementacji	174
a) Prawo do ochrony praw	174
b) Prawo do środka ochrony prawnej	176
§ 2. Prawo podmiotowe	183
§ 3. Koncepcja korzyści czy koncepcja wolnościowa?	189

C z ę ś ć d r u g a

FILOZOFICZNE UGRUNTOWANIE PRAW CZŁOWIEKA

Rozdział I

PRZEGLĄD NIEKTÓRYCH PRÓB
FILOZOFICZNEGO UGRUNTOWANIA PRAW CZŁOWIEKA

§ 1. Ugruntowanie w prawie pozytywnym	198
§ 2. Ugruntowanie funkcjonalne	199
§ 3. Ugruntowanie wolnościowe	202
§ 4. Ugruntowanie aksjologiczne	209
1. Koncepcje obiektywistyczne	212
2. Koncepcje subiektywistyczne	214
3. Koncepcje kulturowego ugruntowania wartości	216
4. Podsumowanie	218
§ 5. Ugruntowanie w cechach człowieka	220

Rozdział II

KU PERSONALISTYCZNEMU UGRUNTOWANIU PRAW CZŁOWIEKA

§ 1. „Każdemu to, co mu się należy” i Platonińska koncepcja sprawiedliwości	226
1. Podstawy sprawiedliwości	226
2. To, co sprawiedliwe, i sprawiedliwość duszy	233
3. W poszukiwaniu zasady jedności	235
4. Wolność	236
5. Podsumowanie	239
§ 2. Arystotelesowska koncepcja sprawiedliwości	240
1. Podstawy sprawiedliwości	240
2. Prawo a sprawiedliwość	245
3. Sprawiedliwość w węższym znaczeniu. Sprawiedliwość wymienna i rozdzielcza	248
4. Kryteria tego, co dobre dla drugich. Szczęście	253
5. Wolność	257
a) Dobrowolność działania podstawowym wymogiem sprawiedliwości	258
b) Wolność człowieka (ἐλευθερία), człowiek jako cel sam w sobie	259
c) Wolność jako przestrzeń wyboru	262
d) Indywidualności jednostki	263
6. Podsumowanie	264
§ 3. Tomasza z Akwinu podstawy rozumienia prawa	265
1. <i>Ius</i> jako <i>ipsa res iusta</i>	265
2. Człowiek jako osoba. Godność osobowa	268
a) Filozoficzna a teologiczna koncepcja osoby	268
b) Godność ontyczną podstawą osoby	271
c) Człowiek jako cel sam w sobie	278
d) Wolność	280
1 ^o Wolność osobowa	280
2 ^o Wolność w działaniu	282
e) Przyrodzoność godności, wolności i rozumności	286
3. Prawo naturalne (<i>lex naturalis</i>)	291
a) Prawo wieczne (<i>lex aeterna</i>) i podstawy rozumienia prawa naturalnego	293
b) Inklinacje naturalne a cele działania	298
c) Reguły prawa naturalnego	304
4. <i>Ius naturale</i> i <i>ius positivum</i>	311
5. Prawo pozytywne (<i>lex positiva</i>)	314
6. Wolnościowe ujęcie prawa podmiotowego	316
7. Tolerancja	322
8. Ontyczne podstawy powinności działania	325
a) Moralność	326
b) Godność	328
1 ^o Byt jako „udzielalny”	328
2 ^o Miłość jako transcendentálna właściwość bytu	334
3 ^o Uczestnictwo	336
4 ^o Oferowane możliwości wyjaśniania	338

UWAGI PODSUMOWUJĄCE – APLIKACJA TEORII

§ 1. Człowiek	343
1. Typy godności ze względu na sposób ugruntowania	343
a) Godność osobowa	343
b) Godność osobowościowa	346
c) Godność ugruntowana w okolicznościach życia	347
d) Godność osobista	349
e) Związki zachodzące między godnością różnego typu	349
2. Wolność, rozumność, moralność, braterstwo	351
3. Poznanie człowieka i jego godności	354
§ 2. Prawo	357
1. Prawo jako „rzecz sprawiedliwa”	357
2. Prawo jako norma	361
§ 3. Procedury jako element procesu ustalania tego, co sprawiedliwe	362
1. Procedury jako środek korekty poznania tego, co sprawiedliwe	363
2. Procedury jako wymóg autotelicznego charakteru bytu ludzkiego	366
3. Dwa typy dyskursu nad prawami	367
§ 4. Umieszczenie w przyjętej perspektywie innych propozycji ugruntowania praw człowieka	369
1. Prawo pozytywne	369
2. Funkcjonalność	369
3. Wolność	370
4. Wartości	370
5. Cechy człowieka	372
6. Bóg	372
§ 5. Przegląd argumentów przeciwko istnieniu praw człowieka	373
1. Argumentacja oparta na nieuznawaniu lub nierespektowaniu praw człowieka	373
2. Argumentacja oparta na historycznych i kulturowych uwarunkowaniach koncepcji (pojęcia) praw człowieka	374
3. Argumentacja oparta na indywidualnych lub kulturowych uwarunkowaniach treści praw człowieka	376
4. Argumentacja oparta na krytyce wolności pozytywnej	377
5. Argumentacja odwołująca się do rozdziału między bytem a powinnością	379
§ 6. Tak zwane prawa zwierząt – dalsze perspektywy aplikacji	380
WYKAZ SKRÓTÓW	383
BIBLIOGRAFIA	385
SUMMARY	407